

Nr 269.

Av herr **Schotte**, *angående anordnande av en ny statens vårdanstalt för alkoholister.*

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 260 angående anordnande av en ny statens vårdanstalt för alkoholister å Ventholms kungsgård tillåter jag mig väcka följande motion.

Mot inrättande av en dylik anstalt eller platsen för dess förläggande har jag ingen erinran, utan torde anförda skälen härför vara fullt bärande. Likaledes saknar jag anledning till erinran mot de av 1920 års riksdag äskade anslagssummorna. Däremot finner jag det val mellan de två alternativ — alt. A och alt. B —, som föreligga i det av särskilda kommitterade utarbetade förslaget till ny statsanstalt för vård av alkoholister, vilket Kungl. Maj:t träffat, icke vara det bästa, i det jag för min del måste giva ett obetingat företräde åt alt. A, medan den kungl. propositionen lagt alt. B till grund för framställningen i ämnet till riksdagen.

För att bereda riksdagen ökad möjlighet att välja mellan de begge föreliggande alternativen och för att framhålla en del fördelar med alt. A, som ej kommit till uttryck i den kungl. propositionen, är det jag velat väcka förevarande motion.

Granskar man närmare det nämnda förslaget från kommitterade, får man, så länge man håller sig till motiveringen, det bestämda intrycket, att kommitterade *enstämmigt* förordat, att anstalten borde anordnas enligt paviljongssystem. De skäl, som anförts i sådan riktning, äro fullt övertygande. Till en början erinras sålunda, att anstalten bör smidigt kunna anpassas efter framtida behov, vilka för närvarande av många skäl ej låta sig beräkna med någon större grad av visshet. Vidare åberopas erfarenheterna från den hittillsvarande statliga anstaltsvården, vilka likaledes synas tala ett nog så tydligt språk till förmån för paviljongssystemet. Den föreliggande erfarenheten från statsanstal-

tens verksamhet har nämligen redan visat, att klientelet å en dylik anstalt är sammansatt av ett flertal sinsemellan mycket olikartade grupper alkoholister, vilka under vistelsen å anstalten böra tillerkännas olika mått av rörelsefrihet och vilka kräva olika mått av tillsyn och övervakning. Sålunda avhandlas i kommittébetänkandet utförligt de psykiskt abnorma, de svårdisciplinerbara, de smittosamt sjuka, de på grund av kronisk sjuklighet mindre arbetsföra, sinnessjuka, vilka tillfälligt behöva vårdas, tills överföring till sinnessjukanstalt kan ske, personer med kriminell förtid, samt slutligen sådana, som icke tillhöra någon av dessa grupper. Kommitterade utveckla på ett övertygande sätt, varför dessa olika kategorier böra å anstalten hållas särskilda från varandra, och påvisa nödvändigheten av att statsanstalten innehåller ett flertal olika avdelningar, på vilka dessa olika kategorier kunna fördelas. Utgående från dessa grundsatser bör sålunda en alkoholistanstalt för ifrågavarande ändamål bestå av en central byggnad, avsedd för sortering av nyintagna samt för vissa grupper, som behöva en strängare tillsyn, utan att dock anses lämpliga för en sluten avdelning; en sluten paviljong för psykiskt abnorma, svårdisciplinerbara samt för tillfällig vård av sinnessjuka, samt ett antal mindre paviljonger av enklare typ, avsedda för andra grupper.

Vid realiserande av detta allmänna program ha kommitterade emellertid uppdelat sig i två halvor med vardera sitt förslag. Skillnaden mellan dessa förslag är i huvudsak, att det ena, alt. A, omfattar en centralpaviljong å 35 platser, fördelade å 4 avdelningar, av vilka de två äro så belägna, att de kunna sammanslås till en, en isoleringspaviljong å 21 platser samt en mindre träpaviljong å 14 platser; under det att det andra, alt. B, omfattar en centralpaviljong å 49 platser, fördelade å 5 avdelningar, vilka genom sammanslagning av 2 kunna reduceras till 4, samt en isoleringspaviljong likadan som i fallet A.

Dispositionen av de för de intagna avsedda lokalerna i centralpaviljongen är enligt alt. A följande:

Ena flygeln 1 trappa upp, med särskild uppgång, rymmande 13 platser, är avsedd för alkoholister med kriminell förtid eller sådana som gjort sig skyldiga till dåligt uppförande, men vilka ej anses behöva placeras i isoleringspaviljongen. Mittelpartiet i samma våning, 11 platser, är avsedd att vara upptagningsavdelning. Den andra flygeln, 11 platser, består av 2 avdelningar, en å 5 platser för smittosamt sjuka, en å 6 platser för mindre arbetsföra på grund av kronisk sjuklighet.

I alt. B kommer härtill i vindsvåningen en avdelning å 14 platser, avsedd att användas för icke närmare angiven kategori intagna.

Användningen av isoleringsavdelningen är i båda fallen avsedd för samma kategorier intagna.

Den i alt. A upptagna, men i alt. B uteslutna tråpaviljongen är avsedd för sådana skötsamma och ordentliga intagna, vilka man velat bereda förmånen att under sin vistelse å anstalten få leva under mera hemliknande förhållanden.

Då det av Kungl. Maj:t förordade alternativet B förutsätter endast en centralpaviljong — såvida en byggnad enligt förslaget dimensioner och inrymmande 49 platser överhuvud skall kunna betecknas såsom »paviljong» — och en isoleringspaviljong, har detsamma tydligen i utförandet frångått paviljongssystemtanken, vilken emellertid i kommitterades betänkande utförligen förklarats böra vara grundläggande för anstaltens organisation. Jag hänvisar med avseende härå till vad kommitterade yttrat, vilket finnes återgivet å sid. 33 och 34 i förevarande kungl. proposition.

Vad nu beträffar användningen av de olika avdelningarna i centralpaviljongen, så torde intet vara att invända mot förslaget, att en avdelning användes till upptagning för nyintagna och en avdelning för personer med kriminell förtid och andra, som äro mindre pålitliga. Med avseende på de 2 avdelningarna för smittosamt sjuka och på grund av kronisk sjuklighet bland mindre arbetsföra ha kommitterade själva betonat den provisoriska karaktären av den tänkta dispositionen av dessa avdelningar. I själva verket är det ju svårt eller omöjligt att att på förhand beräkna antalet platser, som kunna komma att behövas för smittosamt sjuka, och det torde väl få anses som högst tvivelaktigt, att de föreslagna 5 platserna skola visa sig tillräckliga för både lungsjuka och sådana, som lida av könssjukdom i smittosamt skede, i synnerhet som statsanstalten väl kommer att bli den enda anstalt, som står öppen för dylika fall. Det är också tydligt, att för dessa kategorier placering i centralpaviljongen måste anses såsom en mindre tilltalande utväg och att det från vårdsynpunkt vore lämpligare att placera dessa fall i en särskild paviljong, där möjligheten till en rationell vård lättare kunde beredas (anordnande av ligghallar och dylikt). I samma ögonblick som de sjuka ej längre kunna rymmas i centralpaviljongen utan måste flyttas till en särskild paviljong, erhålles inom centralpaviljongen en avdelning å 11 platser. För vilka kategorier denna avdelning lämpligen bör disponeras är icke antytt i propositionen,

lika litet får man veta, vilken grupp intagna som bör placeras i den i vindsvåningen inrymda avdelning å 14 platser.

Väsentligen annorlunda ställer sig i detta avseende kommitterades alt. A. Centralpaviljongen innehåller här, efter sjukavdelningarnas eventuella överflyttning till en särskild paviljong, endast 3 avdelningar: en upptagningsavdelning, en avdelning för opålitliga element och en avdelning för ömtåligare, som likväl kräva en mera noggrann tillsyn än vad som presumeras vara fallet med dem, som kunna vårdas i mindre, efter hemtypen inrättade paviljonger. Därjämte har detta förslag (Alt. A) redan från början realiserat den möjligheten att kunna placera pålitliga och godartade element bland de intagna i en mindre paviljong, organiserad mera såsom ett hem än såsom en anstalt. Detta alternativ har sålunda en mindre sträv karaktär, i det att sådana intagna, som förhålla sig väl, kunna placeras i en miljö, som i avsevärt mindre grad har anstalts karaktär. Därjämte har detta alternativ den från uppfostringssynpunkt viktiga förtjänsten att disponera över ett värdefullt uppmuntringsmedel (överflyttning till hempaviljongen), vilket saknas i propositionsförslaget. Alt. A synes hava tagit sikte på att ej blott realisera ett verkligt paviljongssystem utan även att förläna anstalten så långt möjligt en prägel av hem i stället för kasern samt att bereda möjlighet till en individuell, personlig gruppering av de intagna ej blott i friska, sjuka, abnorma och kriminella utan även efter lynnesart och intressen m. m. I detta hänseende synes en anstalt, anordnad enligt alt. A, bättre kunna tjäna som yttre ramen till det moraliska påverkningsarbete, som är anstaltsvårdens innersta och verkligt humanitära uppgift.

Jag tillåter mig härutöver erinra om, att socialstyrelsen förordat alt. A och att byggnadsstyrelsens godtagande av alt. B i själva verket är så motiverat (jfr sid. 57 i propositionen), att därav intet verkligt stöd kan hämtas för att föredraga alt. B framför alt. A. Det *enda* skäl, som talar för alt. B i jämförelse med alt. A., är att det förra är 23,000 kronor billigare. Detta må ju vara en betydelsefull faktor, men när det gäller en anläggning, som belöper sig på nära en miljon kronor, bör ej en dylik relativt liten kostnadsdifferens få vara avgörande gent emot de stora fördelar i övrigt, som alt. A besitter framför det av Kungl. Maj:t framlagda alternativet.

Ehuru jag helst skulle sett, att paviljongssystemet fullföljts än mera konsekvent, än som skett jämväl i kommitterades alt. A, har jag dock icke velat framkomma med något yrkande i sådant hänseende.

Jag hemställer på grund av allt vad sålunda anförts,

att riksdagen måtte på så sätt bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 260, att riksdagen uttalar sig för ifrågasättande anstalts anordnande enligt alt. A i särskilda kommitterades förslag till en dylik anstalt och för en beräknad kostnad av tillsammans 987,000 kronor.

Stockholm den 29 mars 1920.

Axel Schotte.
